

Lauri Laurila

VAPAUSSODAN AJALTA

Kun punaisten ja valkoisten välit olivat muuttuneet avoimeksi sodaksi, saivat valkoisten hallussa olevien pitäjien suojeluskunnat asettaa vartioita teiden risteyksiin ja silloille. Vartioiden täytyi tarkastaa kaikilta tiellä kulkevilta henkilötodistus, passi. Sellaisen sai suojeluskunnan esikunnasta. Ellei passia ollut, täytyi kulkija pidättää ja tuoda esikuntaan tutkittavaksi.

Tällainen vartiopaikka järjestettiin myös Rautu-Metsäpirtti maantielle Tuusinan yli johtavalle Selänsillalle. Aluksi siinä oli vartiomiehinä Vaskelan varttuneempia miehiä. Mutta kun talvi kului ilman, että mitään hälyyttävää tapahtui ja kun miesten oli ryhdyttävä polttopuiden ajoon kaukaa Koverojan salolta, jäi vartiointi keskenkasvuisten poikien tehtäväksi. Aikuinen mies oli kuitenkin heille saatava vartiopäälliköksi. Kun kukaan muu ei oikein halunnut ottaa tehtävää vastaan, ryhtyi Anttilan Antrei siihen. Ja hyvinhän se kävi. Pojat olivat vuorotellen sillalla vartiossa ja Antrei loikoili sillan lähellä olevassa Jeskasen tuvassa jutustellen Seppä-Simon keralla.

Mutta kävi niin, että sillalle tuli Raajun suunnasta Tikkanan Ämmä. Hatakanmäeltä kotoisin oleva Tikkanan Ukko oli rakentanut siihen kilometrin päässä olevaan Hörönojaan myllyn ja siekä myllyltä miehelleen evästä viemästä tuli Ämmä. Eikä Ämmällä ollut passia. Vartiomies vei Ämmän sisälle tutkittavaksi. Antrei pudisteli päätään ja pelotteli, että kyllä tämä nyt on erittäin paha juttu ja että kyllä hänen olisi sinut esikuntaan vietävä ja siellä voi käydä vaikka kuinka huonosti. Sinä talvena ei liene ihmishenki ollut kovinkaan lujassa.

Aikansa korvallistaan kaavittuaan Antrei armahti Ämmän. Sanoi päästävänsä tämänmenemään ja kirjoittavansa tälle vielä passinkin. Hän etsiskeli Jeskasen vanhoista sanomalehdistä riittävän suuren tyhjän tilan. Niitähän oli siihen aikaan sensuurin poistettavaksi määräämien kirjoitusten kohdalla. Lopulta löytyi tyhjä tila ja Antrei alkoi passin laadintaan. Mutta Antrei ei osannut lukea eikä kirjoittaa sen enempää kuin Ämmäkään. Piirteli hän vain koukeroita paperille ja löi vielä mustepullon korkilla leimankin. Passia Ämmälle antaessaan hän vakuutti, että tätä näyttämällä Ämmä pääsee kulkemaan esteettä jokaisen vartiopaikan ohi.

Mutta eipäs mitä. Jo kirkonkylällä, Sutelan tienhaarassa tuli este. Vartiomies ei hyväksynyt Ämmän passia, ei sittenkään vaikka toinen selitti, että Anttilan Antrei sen just ikkiä kirjutti. Ämmä joutui esikuntaan herrojen tutkittavaksi. Tunsivathan esikunnan miehet eivät he sen kummempia herroja olleet, samoja pitäjän isäntiä Antrein ja tämän metkut. Naureskelivat asialle aikansa ja antoivat Ämmälle passin.

Juttupa ei jäänytkään tähän. Tapauksesta kului jonkin aikaa, kun Ämmä oli taas tulossa Selänsillan vartiopaikalle, tällä kertaa Metsäpirtin suunnasta. Samaan aikaan siihen oli tullut kylän miehiä puukuormineen ja pysähtyneet juttelemaan Antrein keralla. Ämmän tullessa kohdalle aikoi Antrei pilailta Ämmän kustannuksella, meni ja kysyi passia. Ja Ämmä näytti. Kouraisi helmat ylös ja pyllisti. "Siin on siul passi", sanoi ja lähti kävelemään. Antrei tuli häväistyksi ja oikein perusteellisesti.

LL 1985.